

Summary: *The questions of motivation and effective stimulation of workers in the modern world.*

The motive of labor is formed, if in possession of the subject of management is necessary for him a set of values that meets the needs of the socially conditioned human to obtain these values are needed labor force worker; work activity allows a worker to get these values with less material and moral cost than other activities.

Motivation and encouragement as methods of management of work are opposite directions: the first is aimed at changing the status quo, the second - to strengthen it, but they complement each other. Incentives should respond to the needs, interests and abilities of the employee. Motivation - a process of conscious choice by a person of a particular type of behavior, which is determined by a complex influence of external (stimuli) and internal (motivation) factors.

The system of motives and incentives should be based on a legal basis. The employee needs to know what the requirements are put in front of him, what will be the reward, and what sanctions will be applied in the event of failure to comply. Stimulation of labor is effective only when the authorities are able to achieve and maintain the level of work for which paid. The purpose of incentives - not generally encourage people to work, and the interest it work better, more productive.

Work motivation is formed before the start of the professional work, through the development of human values and norms of morality and work ethic, as well as through private participation in the labor force in the family and at school. At this time, the foundations of attitude toward work as a value, and the value system of the forms of labor, developing labor qualities: hard work, responsibility, discipline, initiative. For the formation of labor motivation is very important character development of labor standards and values that define the future of its way of life.

Keywords: *motivation, encouragement, work*

УДК 631.16

Якубенко Юлія Леонідівна
Дніпропетровський державний аграрний університет

РІВЕНЬ КОНКУРЕНТОЗДАТНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Анотація. *В статті розглянуто теоретичне та практичне визначення конкурентоздатності сільськогосподарських підприємств. Розраховано рівень конкурентоздатності сільськогосподарських підприємств згідно методу ефективної конкуренції. Виявлено ефективні і неефективні чинники формування конкурентоздатності підприємства.*

Ключові слова: *оцінка конкурентоздатності підприємства, рівень конкурентоздатності сільськогосподарського підприємства, метод визначення конкурентоздатності підприємства.*

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Конкурентоздатність

сільськогосподарського підприємства є однією з найважливіших категорій ринкової економіки АПК і характеризує можливість та ефективність адаптації підприємства до умов конкурентного середовища аграрного ринку або його сегменту. У зв'язку з цим обґрунтування підходів до її дослідження з метою наступної розробки системи заходів для зміцнення позиції та досягнення конкурентних переваг підприємства є актуальним.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Методичні основи дослідження конкурентоздатності підприємств є предметом уваги багатьох вітчизняних науковців. Загальні принципи застосування методів визначення інтегрального показника конкурентоздатності досить детально описані в науковій літературі. Серед опублікованих останніми роками праць виділимо доробок О.О. Красноруцького, А.Ю. Гайдуса, Ю.О. Колісник, Т.В. Книш, М.В. Касаткіної, Н.А. Ольховської. Варіанти застосування методики оцінки конкурентоздатності сільськогосподарських підприємств наведені в працях: Л. Малюги, І.Б. Яціва, Л.В. Лощини, В.М. Мілашенко, М.В. Місюка, С.П. Зорі, М.О. Жуковського та ін.

Цілі статті. Розкрити сутність методів визначення рівня конкурентоздатності підприємств. Обрати доцільний метод для визначення рівня конкурентоздатності сільськогосподарського підприємства та провести відповідні розрахунки згідно обраного методу, що дасть можливість визначити ефективні і неефективні чинники формування конкурентоздатності підприємства.

Викладення основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. В сучасних ринкових умовах завоювання покупця та боротьба за нього на ринку або його сегментах неможлива без порівняння власного виробничого і комерційного потенціалу з підприємствами, що вже успішно працюють на ринку і мають сильні конкурентні позиції. Однак, про переваги та недоліки інших суб'єктів господарювання неможливо однозначно говорити, тому доцільність дослідження підходів оцінки їх конкурентоздатності не викликає сумнівів.

Також, варто зазначити, що в літературі виділені лише окремі аспекти проблеми оцінки конкурентоздатності сільськогосподарських підприємства, тобто відсутній комплексний підхід, який би ґрунтувався на структуризації оцінки і на визначенні ієрархії чинників формування конкурентоздатності.

Оскільки, конкурентоздатність підприємства - це відносна комплексна характеристика, що виражає відмінність у розвитку конкретного підприємства від розвитку інших за ступенем задоволення товарами потреб споживачів і за ефективністю виробничої діяльності. Внутрішня і зовнішня ефективність діяльності підприємства, проявом якої є конкурентоздатність, тісно взаємопов'язані. Внутрішня ефективність є дзеркальним відображенням її зовнішньої складової, оскільки, якщо підприємство раціонально використовує свої фінансові, матеріальні, технічні, трудові ресурси, має ефективну структуру управління тощо, то воно найчастіше виробляє продукцію, яка відповідає ринковим потребам і пропонує її ринку через відлагоджену збутову систему. Варто зауважити, що «ідеальна продукція», тобто продукція, яка максимально задовольнить ринкові потреби, може виникнути лише у випадку, якщо при її виробленні та подальшому просуванні будуть задіяні конкурентоздатні партнери: постачальники, посередники тощо [2].

Проаналізувавши існуючі методики оцінки конкурентоздатності підприємств [1,2,3,4] дійшли висновку, що більшість методів базується на порівнянні підприємства лише з одним конкурентом, як правило «кращим», проте його переваги можуть бути не доступними для інших підприємств, «гірше» підприємство може мати ті ж показники, що й «краще» підприємство з перевагами які ми зможемо собі дозволити; беруться до уваги лише високі показники діяльності підприємства (конкурентні переваги) не враховуються низькі, це недоцільно зважаючи на те, що низькі показники досліджуваного підприємства можуть бути високими в підприємств-конкурентів. Між поняттями «конкурентоздатність підприємства» і «конкурентоздатність продукції» існує взаємозалежність, а не тотожність. Адже, підприємства виробляють декілька видів продукції, одна може бути конкурентоздатна, інша –

ні при цьому рівень конкурентоздатності підприємства залишається на тому ж рівні.

Крім вище перелічених недоліків методів оцінки конкурентоздатності сільськогосподарських підприємств, вагомим є нехтування думкою споживачів, адже від останніх залежить добробут підприємства. Споживча цінність розглядається лише, як один з показників визначення комплексної оцінки якості продукції і розраховується, як ціна продукції яка задовольняє споживача, а ряд інших чинників залишаються не врахованими. Це не доречно, адже про яку якість продукції можна говорити якщо на першому місці стоїть ціна. Покупці сільськогосподарської продукції намагаються штучно знизити ціну продукції, як наслідок продукція високої якості та не дуже реалізується за однаковою ціною. В результаті ми маємо не достовірно визначений рівень конкурентоздатності підприємств. Щоб усунути цю недоречність пропонуємо розрахувати коефіцієнт вибору (K_B).

$$K_B = \frac{П}{O} \quad (1)$$

де $П$ - прибуток від реалізації продукції, грн;

O - обсяг реалізованої продукції, т.

Коефіцієнт вибору показуватиме конкурентні переваги які обирають покупці сільськогосподарської продукції (економічну ефективність привабливості підприємства).

З огляду на вище викладене для оцінки конкурентоздатності агропромислових підприємств пропонуємо метод заснований на теорії ефективної конкуренції, однак з урахуванням особливостей сільського господарства (табл.1).

У зв'язку з тим, що кожний з перелічених показників має різну ступінь важливості для визначення коефіцієнта конкурентоздатності сільськогосподарських підприємств (ККсп), експертним шляхом були розраховані коефіцієнти вагомості кожного критерію та показника.

Критерії та показники конкурентоздатності агропромислового підприємства*

Критерії та показники конкурентоздатності	Правило розрахунку	Роль показника в оцінці
1	2	3
Показник ефективності виробничої діяльності сільськогосподарського підприємства (Евд)		
Показник ефективності витрат (Ев)	$E_v = \frac{\text{собівартість реалізованої продукції}}{\text{обсяг реалізованої продукції}}$	Відображає ефективність витрат на виробництво с.г. продукції
Показник фондівдачі (Ф)	$F = \frac{\text{обсяг виробленої продукції підприємства/ середньорічної вартості основних фондів}}{1 \text{ грн вартості основних фондів}}$	Показує який обсяг виробленої продукції припадає на 1 грн вартості основних фондів
Показник рентабельності продукції (Рп)	$R_p = \frac{\text{прибуток від реалізації}}{\text{повна собівартість продукції}} \times 100\%$	Характеризує ефективність реалізації продукції
Показник продуктивності праці в сільському господарстві (Пп)	$P_p = \frac{\text{Обсяг виробленої сільськогосподарської продукції}}{\text{середньорічна кількість працівників}}$	Характеризує ефективність виробництва в розрізі використання робочої сили в сільському господарстві
Якісний стан основних засобів (Яоз)	$Y_{oz} = \frac{\text{Сума нарахованого зносу}}{\text{Первісну вартість основних засобів}}$	Відображає якісний стан основних засобів підприємства
Фінансовий стан сільськогосподарського підприємства (Фп)		
Коефіцієнт автономії (Ка)	$K_a = \frac{\text{сума власного капіталу/ вартість майна підприємства}}{\text{сума власного капіталу/ вартість майна підприємства}}$	Характеризує частку власних активів у загальній сумі всіх активів підприємства, використаних ним для здійснення статутної діяльності
Коефіцієнт платоспроможності (Кпл)	$K_{pl} = \frac{\text{поточні активи (за винятком витрат майбутніх періодів)/ поточні зобов'язання}}{\text{поточні зобов'язання}}$	Характеризує рівень достатності (поточних активів) обігових коштів підприємства для погашення своїх поточних зобов'язань протягом року
Коефіцієнт абсолютної ліквідності (Кл)	$K_l = \frac{\text{сума грошових коштів і короткострокових фінансових вкладень/ сума короткострокових (поточних) зобов'язань}}{\text{сума грошових коштів і короткострокових фінансових вкладень/ сума короткострокових (поточних) зобов'язань}}$	Характеризується рівнем покриття зобов'язань підприємства його активами, строк перетворення яких на гроші відповідає строку погашення зобов'язань

1	2	3
Коефіцієнт оборотності оборотних коштів (К _о)	$K_o = \text{вартість реалізованої продукції} / \text{середній залишок оборотних коштів, грн}$	Показує, скільки оборотів здійснили оборотні кошти за певний період
Коефіцієнт фінансової стійкості (К _{фс})	$K_{фс} = \text{Власний капітал} / \text{Позиковий капітал}$	Відображає здатність підприємства протистояти операційним труднощам
Ефективність реалізації сільськогосподарської продукції (Е_р)		
Показник рентабельності реалізації (Р _р)	$P_r = \text{валовий прибуток} \times 100\% / \text{чистий дохід від реалізації продукції}$	Характеризує ступінь прибутковості роботи підприємства на ринку
Коефіцієнт сезонності реалізації (К _с)	$K_s = \text{обсяг нереалізованої продукції за звітний рік} / \text{обсяг реалізованої продукції за попередній рік}$	Відображає ступінь збільшення (зменшення) обсягу реалізації продукції проти попереднього року
Коефіцієнт вибору (К _в)	$K_v = \text{прибуток від реалізації продукції} / \text{обсяг реалізованої продукції}$	Показує економічну ефективність привабливості підприємства
Конкурентоздатність сільськогосподарської продукції (К_п)		
Якість продукції (Я _п)	$Y_p = \text{фактично одержаної грошової виручки від реалізації с.г. продукції} / \text{умовний грошовий дохід}$	Вказує на відносну величину втрат підприємства від реалізації продукції нижче першого (вищого) сорту
Ефективність товару (Е _т)	$E_t = \text{Рентабельність продажу досліджуваного підприємства} / \text{Середньозважену рентабельність продажу у вибірці}$	Відображає пріоритет та переваги виробленої продукції і-то підприємства на ринку в порівнянні з іншими підприємствами
Коефіцієнт цінової конкурентоздатності (К _{цк})	$K_{цк} = \text{Ціна реалізації 1 т продукції} - \text{Повна собівартість 1 т продукції} / \text{Ціну реалізації 1 т продукції}$	Характеризує ступінь можливого зниження ціни порівняно з ринковою, за якого забезпечується беззбитковість виробництва

*Джерело: розроблено автором

Послідовність розрахунку конкурентоздатності сільськогосподарського підприємства передбачає чотири послідовні етапи:

1. Розрахунок одиничних показників конкурентоздатності сільськогосподарського підприємства.

2. Порівняння отриманих показників з базовими. Базовими показниками можуть виступати:

- середньогалузеві показники;

- показники якої-небудь конкуруючого підприємства або підприємства-лідера на ринку;
- показники підприємства, що оцінюються за минулий період часу.

3. Розрахунок конкурентоздатності сільськогосподарського підприємства за окремими напрямками:

$$E_{вд} = 0,07E_B + 0,13\Phi + 0,27P_{\Pi} + 0,33\Pi_{\Pi} + 0,2Я_{ОЗ}; \quad (2)$$

де E_B – відносний показник ефективності витрат сільськогосподарського підприємства;

Φ – відносний показник фондівдачі;

P_{Π} – відносний показник рентабельності продукції;

Π_{Π} – відносний показник продуктивності праці в сільському господарстві;

$Я_{ОЗ}$ – відносний показник якісного стану основних засобів підприємства.

$$\Phi_{\Pi} = 0,07K_A + 0,33K_{\Pi\Pi} + 0,2K_L + 0,27K_O + 0,13K_{\Phi C}; \quad (3)$$

де K_A – відносний показник автономії сільськогосподарського підприємства;

$K_{\Pi\Pi}$ – відносний показник платоспроможності сільськогосподарського підприємства;

K_L – відносний показник абсолютної ліквідності сільськогосподарського підприємства;

K_O – відносний показник оборотності оборотних коштів;

$K_{\Phi C}$ – відносний показник фінансової стійкості.

$$E_P = 0,33P_P + 0,17K_C + 0,5K_B; \quad (4)$$

де P_P – відносний показник рентабельності реалізації;

K_C – відносний показник сезонності реалізації;

K_B – відносний показник коефіцієнта вибору.

$$K_{\Pi} = 0,5Y_{\Pi} + 0,33E_T + 0,17K_{цк}; \quad (5)$$

де Y_{Π} – відносний показник якості сільськогосподарської продукції;

E_T – відносний показник ефективності товару;

$K_{цк}$ – відносний показник цінової конкурентоздатності.

4. Розрахунок коефіцієнта конкурентоздатності сільськогосподарського підприємства:

$$KK_{сп} = 0,2EB + 0,27\Phi\Pi + 0,33EP + 0,2K\Pi; \quad (6)$$

де $KK_{сп}$ – коефіцієнта конкурентоздатності сільськогосподарського підприємства;

EB – значення критерію ефективності виробничої діяльності сільськогосподарського підприємства;

$\Phi\Pi$ – значення критерію фінансового стану сільськогосподарського підприємства;

EP – значення критерію ефективності реалізації сільськогосподарської продукції;

$K\Pi$ – значення критерію конкурентоздатності сільськогосподарської продукції.

Така оцінка рівня конкурентоздатності сільськогосподарського підприємства враховує всі важливі критерії виробничо-господарської діяльності підприємства, що дає можливість виділити саме ті складові підприємства, які потребують негайного забезпечення тими чи іншими ресурсами, а також виявити ті чинники, вплинувши на які, можна підвищити рівень конкурентоздатності підприємства та посилити конкурентну позицію підприємства на ринку.

Згідно розглянутої вище послідовності було розраховано показники конкурентоздатності сільськогосподарських підприємств за окремими напрямками (у проведеному дослідженні базовими показниками є середньогалузеві показники), за формулами 2 – 5 та проведено розрахунок

інтегрального показника рівня конкурентоздатності сільськогосподарських підприємств відповідно до формули 6. Розрахунок критеріїв та рівня конкурентоздатності досліджуваних аграрних підприємств представлено в таблиці 2,3,4.

Таблиця 2

Показники конкурентоздатності підприємства за окремими напрямками та інтегральний показник рівня конкурентоздатності сільськогосподарських підприємств П'ятихатського району Дніпропетровської області

№ п/п	Назва підприємства	Ефективність виробничої діяльності (Евд)	Фінансовий стан с.г. підприємств а (Фп)	Ефективність с.г. продукції (Ер)	Конкурентоздатність с.г. продукції (Кп)	Інтегральний коефіцієнт конкурентоздатності підприємства (ККсп)
1	ЗАТ «Астра»	13,79	2,31	6,00	0,30	22,39
2	ПП «Пятихатський комбикормовий завод»	9,88	0,35	3,11	0,17	13,51
3	СФГ «Промінь»	15,91	6,30	6,27	0,25	28,73
4	ПГТ «Біла криниця»	6,98	2,32	0,47	0,11	9,87
5	ФГ «Ліон»	19,35	0,34	2,58	0,16	22,42
6	ПП «Maic»	15,75	0,52	5,05	0,24	21,55
7	ТОВ «Надія-плюс»	11,56	0,32	3,55	0,17	15,60
8	СТОВ «Комісарівка»	7,93	2,37	1,48	0,11	11,89
9	ТОВ АФ «Коммунар»	11,22	3,06	2,04	0,15	16,47
10	СТОВ «Агрофірма Володимирівська»	36,57	1,38	-0,51	-0,03	37,41

*Джерело: розраховано автором за даними форми 50 с.г. «Основні економічні показники діяльності сільськогосподарських підприємств» та форми 1 «Баланс» сільськогосподарських підприємств П'ятихатського району

Половина сільськогосподарських підприємств П'ятихатського району мають низький рівень конкурентоздатності підприємства, останні ж підприємства скориставшись своїми конкурентними перевагами: ефективність фінансового стану та конкурентоздатність продукції змогли досягти високого рівня конкурентоздатності: ЗАТ «Астра» - 22,39, СФГ «Промінь» - 28,73, ФГ «Ліон» - 22,42, ПП «Maic» - 21,55 та СТОВ «Агрофірма Володимирівська» - 37,41.

Показники конкурентоздатності підприємства за окремими напрямками та інтегральний показник рівня конкурентоздатності сільськогосподарських підприємств Криничанського району Дніпропетровської області

№ п/п	Назва підприємства	Ефективність виробничої діяльності (Евд)	Фінансовий стан с.г. підприємства (Фп)	Ефективність с.г. продукції (Ер)	Конкурентоздатність с.г. продукції (Кп)	Інтегральний коефіцієнт конкурентоздатності підприємства (ККсп)
1	СТОВ «Дружба»	13,21	2,25	3,90	0,23	19,60
2	Ф/Г «Сучкова В.В.»	16,43	2,59	1,60	0,15	20,76
3	ТОВ «Благодать»	25,95	1,88	4,72	0,21	32,76
4	ТОВ «Поле»	25,92	2,51	6,09	0,23	34,75
5	СФГ «Минотавр»	11,43	1,43	1,48	0,14	14,48
6	СТОВ «Карат-Плюс»	11,83	3,74	5,00	0,21	20,78
7	СФГ «Ріта»	9,38	1,62	2,29	0,16	13,45
8	ПП Агрофірма «Прогресс»	20,06	3,39	3,79	0,18	27,42
9	СФГ «Хроміс»	7,49	2,45	0,76	0,13	10,82
10	ТОВ «ЮМ-Ватутіно»	18,55	1,75	5,57	0,18	26,05
11	СТОВ «Правда»	7,47	0,98	2,71	0,16	11,33
12	ПАФ «Агробізнес»	7,08	0,32	2,13	0,13	9,67
13	Ф/Г «Барвінок»	8,57	1,98	3,01	0,17	13,73
14	СТОВ АФ «Агросвіт»	43,88	2,95	8,82	0,29	55,94
15	ПП «Аграрій 2007»	20,64	1,80	6,10	0,22	28,75
16	Ф/Г «Олла»	10,85	1,70	1,48	0,13	14,17
17	СФГ «Дося»	13,52	0,88	5,90	0,21	20,50
18	Ф/Г «Білосніжка»	5,97	2,86	2,60	0,15	11,58
19	СТОВ «Лада»	14,49	0,72	6,27	0,20	21,68
20	ТОВ «Гуляйпілля»	27,80	2,28	0,50	0,13	30,71
21	Ф/Г «Подоряночка»	12,40	1,69	1,54	0,08	15,71
22	СФГ «Перспектива»	3,59	4,60	1,88	0,12	10,19
23	СТОВ «Україна»	14,98	1,34	5,37	0,21	21,89
24	СТОВ «Добробут-Агро»	19,63	2,63	4,50	0,22	26,98
25	ТОВ АФ «Вишневеє»	16,77	1,90	2,31	0,12	21,09
26	ТОВ «Унірем-Агро-Плюс»	3,55	3,08	0,71	0,09	7,43
27	ТОВ АФ «Вікторія»	27,33	1,64	3,89	0,19	33,06
28	СТОВ «Агрофірма Маяк»	21,06	1,53	2,75	0,13	25,47
29	СТОВ «Українка»	10,41	3,28	3,27	0,16	17,12

*Джерело: розраховано автором за даними форми 50 с.г. «Основні економічні показники діяльності сільськогосподарських підприємств» та форми 1 «Баланс» сільськогосподарських підприємств Криничанського району

Розрахунок інтегрованого показника рівня конкурентоздатності сільськогосподарських підприємств Криничанського району показав, що 12 підприємств мають високий рівень серед яких слід відмітити: ТОВ «Поле» - 34,75, ТОВ «Гуляйпілля» - 30,71, СТОВ АФ «Агросвіт» - 55,94, ТОВ «Благодать» - 32,76 та ТОВ АФ «Вікторія»- 33,06, що свідчить про наявність у перелічених підприємств конкурентних переваг які дають можливість перемагати в конкурентній боротьбі, що ведеться в умовах конкурентного

середовища сегмента аграрного ринку. Для інших 17 підприємств Криничанського району конкурентними перевагами були лише доцільно вибрані канали реалізації продукції, що в результаті дозволило реалізувати майже весь зібраний врожай, однак коефіцієнт конкурентоздатності продукції показав, що ціна попиту була низькою, що в підсумку позначилось на ефективності виробничої та фінансової діяльності досліджуваних сільськогосподарських підприємств і призвело до низького рівня їх конкурентоздатності.

Таблиця 4

Показники конкурентоздатності підприємства за окремими напрямками та інтегральний показник рівня конкурентоздатності сільськогосподарських підприємств Юр'ївського району Дніпропетровської області

№ п/п	Назва підприємства	Ефективність виробничої діяльності (Евд)	Фінансовий стан с.г. підприємства (Фп)	Ефективність с.г. продукції (Ер)	Конкурентоздатність с.г. продукції (Кп)	Інтегральний коефіцієнт конкурентоздатності підприємства (ККсп)
1	ТОВ «Преображенівське-2000»	25,08	0,71	5,56	0,22	31,58
2	ТОВ «Агрофірма Сокільське»	17,59	4,74	4,86	0,22	27,41
3	ФГ «МЮД»	7,98	0,30	3,35	0,18	11,80
4	ТОВ «Лан»	12,21	2,85	2,19	0,16	17,41
5	ТОВ СГП «Агросфера»	7,27	1,08	2,68	0,17	11,21
6	ТОВ Агрофірма «Прогрес Агро»	13,49	0,66	3,37	0,14	17,67

*Джерело: розраховано автором даними форми 50 с.г. «Основні економічні показники діяльності сільськогосподарських підприємств» та форми 1 «Баланс» сільськогосподарських підприємств Юр'ївського району

Рівень конкурентоздатності чотирьох з шести досліджуваних сільськогосподарських підприємств Юр'ївського району був низьким за рахунок того, що кожне підприємство не раціонально застосовує конкурентні переваги, що свідчить про неефективність діяльності досліджуваних сільськогосподарських підприємств Юр'ївського району.

В результаті проведеного аналізу визначення інтегрованого показника конкурентоздатності підприємств Криничанського та Юр'ївського району, встановлено що більшість досліджуваних підприємств мають низький рівень конкурентоздатності, що свідчить про неефективність ведення господарської діяльності та не вміння ефективно застосовувати конкурентні переваги. Високі

показники рівня конкурентоздатності мали лише 2 підприємства Юр'ївського району (враховуючи лише конкурентне середовища сегмента аграрного ринку), досягти його вони змогли маючи та раціонально застосовуючи конкурентні переваги. А от серед сільськогосподарських підприємств Криничанського району 12 змогли досягти високого рівня конкурентоздатності підприємства лише за рахунок ефективного ведення збутової діяльності, тобто власники підприємств не вміють раціонально застосовувати конкурентні переваги.

Високі результати мали сільськогосподарські підприємства П'ятихатського району, де п'ять підприємств показали, що вміють раціонально розпоряджатися наявними в підприємствах коштами та виробляють конкурентоздатну продукцію.

Висновки. Запропонована та практично реалізована методика дослідження рівня конкурентоздатності сільськогосподарських підприємств дає можливість ідентифікувати ефективні і неефективні конкурентні переваги, що впливають на ефективність ведення господарської діяльності, забезпечення їх прибутковості та визначити, у свою чергу, раціональні напрями підвищення конкурентоздатності сільськогосподарських підприємств, з можливістю перетворення дії неефективних конкурентних переваг у ефективні.

Використана література:

1. Кіндрацька Г.І. Стратегічний менеджмент: навч. посіб. / Г.І. Кіндрацька. – К.: Знання, 2006. – 366 с. Косянчук Т.Ф. Економічна діагностика: навчальний посібник / [Т.Ф. Косянчук, В.В. Луцянова, Н.І. Майорова, В.В. Швид]; за заг. ред. Т.Ф. Косянчук – Львів: Новий Світ – 2000, 2007. – 452 с.
2. Косянчук Т.Ф. Економічна діагностика: навчальний посібник / [Т.Ф. Косянчук, В.В. Луцянова, Н.І. Майорова, В.В. Швид]; за заг. ред. Т.Ф. Косянчук – Львів: Новий Світ – 2000, 2007. – 452 с.
3. Промисловий маркетинг. 2-ге видання: підручник / Оснач О.Ф., Пилипчук В.П., Коваленко Л.П./ - К.: ЦУЛ, - 2011. – 364 с.

4. Тетерин Ю. Бенчмаркинг как инструмент повышения конкурентоспособности АПК региона / Ю. Тетерин // Международный сельскохозяйственный журнал. – 2011. - №5. - С. 23-24.

Анотація: В статті розглянуто теоретичне та практичне визначення конкурентоздатності сільськогосподарських підприємств. Розраховано рівень конкурентоздатності сільськогосподарських підприємств згідно методу ефективної конкуренції. Виявлено ефективні і неефективні чинники формування конкурентоздатності підприємства.

Ключові слова: оцінка конкурентоздатності підприємства, рівень конкурентоздатності сільськогосподарського підприємства, метод визначення конкурентоздатності підприємства.

Summary: This article deals with the theoretical and practical definition of competitiveness of agricultural enterprises. Calculated level of competitiveness of farms according to the method of effective competition. The effective and ineffective factors shaping the competitiveness of enterprises.

Formulation of the problem in general and its relationship to important scientific and practical tasks. Competitiveness of agricultural enterprises is one of the most important categories of market economy, agriculture and describes the ability and efficiency of enterprise adaptation to a competitive environment of agricultural market or segment. In this regard, study approaches to its study to the next development of measures to strengthen the position and achieve competitive advantage is important.

Studies. The analysis of the definition of an integrated indicator of competitiveness of enterprises and Krinichanskogo Tartu district, found that the majority of companies surveyed have a low level of competitiveness, reflecting the inefficiency of doing business and not the ability to effectively use competitive advantages. The high performance level of competitiveness had only 2 companies Tartu region (including a competitive environment segment of the agricultural market), they were able to reach his having and using efficient competitive advantage. But among farms Krinichanskogo District 12 were able to achieve a high level of competitiveness of enterprises only through effective management of sales activities, ie business owners are not able to efficiently use competitive advantages.

High results were farms Pyatykhatky area where five companies show that can efficiently manage the available funds of enterprises and produce competitive products.

Conclusions. The proposed method is implemented and practical study of the level of competitiveness of farms makes it possible to identify effective and ineffective competitive advantages that affect the efficiency of business activities, ensuring their profitability and to identify, in turn, rational directions to increase the competitiveness of farms, with the possibility of conversion of ineffective competition advantages effective.

Keywords: evaluation of the competitiveness of enterprises, the level of competitiveness of the agricultural enterprise, the method for determining the competitiveness of enterprises.